

Oláh Gábor

A ZENE REJTETT ÜZENETEI 3.

Kedves Olvasó! A most következő elemzések egy korábban készült, két énekről szóló dolgozatom folytatásaként olvasandóak. (Lásd Szolgatárs 2020/4 – a szerk.) Az ott leírt bevezető gondolatokat a mostani ének-elemzések elé is oda kell illesztenem, hiszen azokban említettem az egyes kórusművek megközelítési szempontjait.

A bennünket körülvevő világ nagyon sok olyan üzenetet tartalmaz, amelyek néhány embernek egyértelmű eligazodást adnak, másoknak pedig fel sem tűnnek. Néhány példa a fenti megállapításhoz:

- ◆ Egy vadász vagy egy nyomkereső tájékozódása az erdőben, aki igen apró részletekből is látja, hogy éppen milyen vad és mikor ment el előtte.
- ◆ Egy művészettörténész, aki vagy egy épület vagy egy festmény, egy szobor készítőjének jellemző „ujjlenyomatait” alapján pontosan meg tudja állapítani a műalkotás készítésének időpontját, a készítő nevét.

Ezek a jelek egy hozzá nem értőnek semmit sem mondanak. Pontosán így van ez a zenei alkotásoknál is. Vannak a zeneszerzésnek szabályai, amelyeket be lehet tartani, vagy nem, de a vokális

zenében minden zenei kifejezési eszköz az ének szövegének, tartalmának, hangulatának megfelelő módon való tükrözését igyekszik szolgálni. Ezeket a jelzéseket egy, a zenével foglalkozó és a kifejező eszközöket felismerő előadóművész észreveszi, s azok segítségével sokkal erőteljesebben tudja a hallgatók felé tolmácsolni az ének üzenetét. Fel tudja hívni e „kiabáló” jelekre azoknak is a figyelmét, akiknek első látásra (vagy hallásra) nem tűnnek fel.

Az énekekben alkalmazott zenei megoldások ki tudják emelni az éppen ott énekelt szöveg mondanivalóját, legyen az egy drámai

„A zene olyan, mintha az ember arcát simogatná valaki.”

csúcspont, egy lírai pillanat vagy egy-egy különleges hangulati elem.

A mostani elemzésben újabb három éneket szeretnék bemutatni a kedves olvasónak az 1992-es kiadású *Evangéliumi karénekek* című baptista kórusgyűjteményből. Mindhárom ének elemzéséhez csatoltam a kottaképet is, hogy a példához kapcsolt utalásokat, akár az ütemszámokat, akár a zenei utasításokat pontosan be tudjuk azonosítani.

Az Evangéliumi karénekek (1992) 8. kórusműve

Carl Stein: Ki lakik az Isten rejtekében

Az első kórusmű az 1913-as kiadású *Evangéliumi karénekek* 5. számú, az 1992-es javított *Evangéliumi karénekek* 8. számú éneke.

Az ének szerzője Carl Stein (1824–1902) romantikus zeneszerző. Szövege a 91. zsoltár 1–2. verse nyomán készült:

„Aki a Felséges rejtekében lakik, az a Mindenható árnyékában nyugszik. Azt mondom az Úrnak: oltalmam és váram, Istenem, őbenne bízom!”

Az ének tulajdonképpen háromrészes, hiszen az elején énekelt rész egy teljesen eltérő középső zenei anyag után Da Capóként tér vissza.

Az ének hangneme Asz-dúr (4b), és 3/4 az ütemmutatója. Az első 11 ütem lágy unisonója az árnyék takarásában, a veszélytől elrejtve levő lélek gyermeki bizonyágtétele. Nem fél semmitől, biztonságban érzi magát. A zene olyan, mintha az ember arcát simogatná valaki. A vezénylőnek ezt a hangulatot meg

8 **Ki lakik az Isten rejtekében**

„AKI A FELSÉGESNEK REJTEKÉBEN LAKOZIK, A MINDENHATÓ ÁRNYÉKÁBAN NYUGOSZIK AZ, AZT MONDOM AZ ÚRNAK: EN OLTALMAM, VÁRAM, ISTENEM, ŐBENNE BÍZOM.” (ZSOLT 91,1-2)

Zsoltárok könyve Carl STEIN (1824-1902)
(♩ = 112)

kell tudnia mutatni nyugodt, halk legato tolmácsolással. Az első hangnyolcad értéke azt mutatja, hogy nem szabad súlyosan kezdeni az éneket, az első szó nem kérdő névmás, hanem vonatkozó névmás, és a megfelelő indítás után automatikusan kiemelkedik a „lakik” állítmány, amely a dolog lényegére

mutat. Azonban nem kell a második negyed két nyolcadát sem kihangsúlyozni, csak elég az első hangot rövidre venni. Tehát nem kell semmi extrát csinálni, csak a kottaképet kell jól megvalósítani.

És a 13. ütemtől kitör a gyarló emberből az ujjongás. Nézzük sorban: először is nyújtott nyolcad

„Látszólag egyszerű az ének sok apró előadási buktatóval.”

ritmusok sokasága követi egymást. Mintha zergék ugrándoználak, fékezhetetlen indulatok törnének a magasba. Az ilyen ritmusok halmaza mind energiafeltöltődést jelentenek. Aztán a 13., 14., 15. ütemben megjelenő kis motívum egyre magasabb fekvésben ismétlődik. Az emelkedő szekvencia szintén emeli a belső feszültséget. Majd egy izgalmas váltás következik, a 21. ütemtől a szoprán az ugráló nyújtott ritmusok ellenpontjaként nyugodt ritmusú, tartott hangokkal fűszerezett dallamot énekel a többi három szólam fölé. Végül a 29. és 30. ütem két Benced, Benced szava megfelelően hangsúlyozva emelendő ki. Az említett két ütemet apró elválasztással különítsük el egymástól.

A Fine jelölés után mintha egy teljesen más világba csöppennénk, egy új szféra nyílik meg előttünk. Az ugrándozó ritmusok után újból megjelenik az ének indító hangulata. Mozdulatlan, halk, legato előadás, ezt tudnia kell az előadónak. A tempóválasztásnak is ehhez kell alkalmazkodnia. Különös segítséget kapunk ehhez a szoprán szólam megoldásától, a 32–35. ütemig szinte végig egy függesztett egyvonalas b orgonapontot énekel. Az állandóság jelképe, alatta a mozgó veszedelem és az ostor leírása. Ez a zenei rész a 40. ütemben egy koronás szünethez érkezik. Hogy ne essünk rá a koronára, érdemes már a 39. ütemben egy kicsit lassítani, hogy döccenőmentesen sikerüljön a megállás.

És ekkor itt hagyjuk a földet, és angyali magasságba kerülünk. Már más énekeknél is találkoztunk ilyen megoldással. Csak a

vagy, Szik - la - vá - ram, Is - te - nem, te vagy, Csak Ben - ned, Ben - ned bí - zom!

Nem il - let té - ged a ve - sze - de - lem, és az os - tor nem kö - zel - get

a te haj - lé - kod - hoz, Mert pa - ran - csolt az an - gya - lok - nak te - fe - lő -

led, hogy ő - riz - ze - nek té - ge - det min - den u - ta - id - ban.

három felső szólam énekel, és az ütemmutató is eltér az eddigiektől (4/4). Az angyali szféra más, mint a földi. A 47. ütemtől kezdve azonban a romantikus harmóniaváltások (mellékdominánsok sorozata) visszahoznak bennünket a földre, hogy előkészítsék az első zenei anyag visszatérését.

A visszatéréskor ne felejtjük el azt a tempót visszahozni, amivel kezdtük az éneket. Gyorsabb, mint a középső zenei anyag, de ne legyen kapkodó, ideges, túl gyors! Ezek nagyon érzékeny különbségek.

Látszólag egyszerű az ének sok

apró előadási buktatóval.

Az Evangéliumi karénekek (1992) 10. kórusműve

A. E. Grell: Kegyelmed végtelen, Uram

Ez az ének az 1913-as kiadású Evangéliumi karénekek 7. számú, az 1992-es kiadásúnak pedig a 10. számú éneke volt. Az ének szerzője August Eduard Grell (1800–1886) német zeneszerző, orgonaművész és zenetanár. Berlinben született és ott is hunyt el.

